

Hospodářská politika velkých států a mezinárodní politika měnová.

Mezinárodní finanční kruhy se v poslední době zabývaly opět otázkou možnosti stabilisace světových měn. Podnětem těchto úvah byla hlavně cesta guvernéra Federální Reservní banky v New Yorku Harrisona do Evropy a jeho porady s guvernéry hlavních cedulových bank. V prvních dnech červencových anglický ministr financí Newille Chamberlain oznámil v parlamentě podmínky, které musí být splněny, aby se Anglie mohla opět vrátiti ke zlaté měně. Pravil, že za tím účelem jest třeba takového vzestupu cen, aby byla obnovena rovnováha mezi výrobními náklady a cenami prodejními, dále že jest nutno odstraniti nebo snížiti celní přehrady a zrušiti překážky mezinárodního obchodu, najít prostředky, kterými by bylo možno zameziti kolísání kupní síly zlata, jež pochází z přičin mimoměnových. Jako poslední podmínu návratu ke zlaté měně uvedl Chamberlain definitivní úpravu válečných dluhů.

Jest jasné, že tyto podmínky splněny nejsou a že tudiž Anglie v dnešní době nepomýší na návrat ke zlaté měně. To jest zároveň vytýčení směrnice pro ostatní země, které zrušily zlatou měnu, hlavně pro Unii severoamerickou.

Hlavním důvodem nemožnosti stabilisovati měny bloku librového a dolarového v dnešní době jsou téměř nepřekonatelné překážky, které se staví v cestu obnově světového hospodářství, a proto Chamberlain vyzdvíhl jako základní předpoklad návratu Anglie ke zlaté měně odstranění překážek zahraničního obchodu. Skutečnost, že obnova světového hospodářství naráží dnes téměř na nepřekonatelné překážky, nutí velké státy, aby více a více zařizovaly svoji hospodářskou politiku uvnitř svých hranic bez ohledu na státy ostatní. Srovnání výrobního indexu v jednotlivých státech (r. 1928 = 100) vystihuje jasně tuto snahu. Výrobní indexy jednotlivých zemí v posledních době jsou tyto (vzato z týdenních zpráv berlínského Ústavu pro zkoumání konjunktury):

	1933				1934			
	IV.	V.	I.	II.	III.	IV.	V.	
Německo	65.5	67.9	79.1	82.4	84.2	86.4	89.1	
Francie	84.5	86.1	83.7	82.9	82.1	81.4	—	
Anglie	—	91.7	—	103.3	—	—	—	
Belgie	67.0	71.2	70.2	65.6	68.3	67.5	—	
Rakousko	62.2	63.9	74.9	66.4	69.0	—	—	
Maďarsko	—	81.2	—	90.9	—	—	—	
Italie	84.7	85.1	86.5	87.0	87.5	—	—	
Polsko	52.6	55.2	58.0	61.1	61.6	64.6	64.6	
Rumunsko	101.6	109.2	—	116.7	—	—	—	
Švédsko	87.8	83.7	99.0	100.0	102.9	105.8	—	
Dánsko	—	—	103.0	111.0	116.0	119.0	123.0	
Finsko	88.0	94.0	94.0	96.0	94.0	—	—	
Norsko	102.9	104.6	98.1	109.5	110.7	104.4	109.2	

	1933				1934		
	IV.	V.	I.	II.	III.	IV.	V.
USA	59.5	70.3	70.3	73.0	76.6	76.6	77.5
Kanada	55.3	61.7	71.7	71.3	78.1	—	—
Chile	99.1	99.3	—	—	—	—	—
Japonsko	135.0	137.6	142.0	140.2	—	—	—

Podle zážitkového pohledu na tyto indexy seznáme, že výroba průmyslová v zemích, které zrušily zlatou měnu, jest proti loňsku značně vyšší, kdežto v zemích zlatého bloku tomu tak není. V těchto zemích objevuje se silná stagnace výroby průmyslové v průběhu letošního roku.

Třeba ihned připomenouti, že vysvětlení tohoto zjevu nespočívá v přičinách měnových. Kdyby skutečně jen zrušení zlaté měny ve státech, které představují převážnou část světového hospodářství, bylo příčinou vzestupu průmyslové výroby, muselo by se to projeviti na druhé straně ve zvýšení objemu světového obchodu, protože velká část zvýšené výroby, podmíněná znehodnocením měny, by byla určena k vývozu. Jelikož světový obchod dále stagnuje a jeho úroveň jest stále nízká, znamená to, že zvýšení výroby v uvedených státech jest určeno především pro domácí trh, při čemž měnová stránka není vůbec rozhodující.

Proto přesněji možno definovati uvedený rozdíl ve vývoji výroby tak, že pouze ony země, které programově zařídily svoji hospodářskou politiku hlavně na oživení domácího hospodářství a vůbec se nesnažily navázati rozrušené spojení se světovým hospodářstvím, vykazují značný vzestup výroby průmyslové.

Za příklad možno uvést Anglii a Unii severoamerickou, které mají k autarkii určité přirozené předpoklady, které se opírají hlavně o surovinovou základnu.

Politika Anglie.

U Anglie rozumíme tuto autarkijní politiku ovšem v rámci imperia. Anglie zavedla po zrušení zlaté měny celní ochranu, upevnila a vybudovala preferenční soustavu uvnitř imperia, zakázala vývoz kapitálu a tím umožnila snížení úroků ze státních dluhů, která opět zajistila rovnováhu rozpočtovou a snížení některých daní. Tím, že si Anglie zajistila rozpočtovou rovnováhu, současně znemožnila, aby finanční potřeby státu brzdily nebo rušily její politiku oživení hospodářství uvnitř imperia. Směr této politiky jest jasné také vyznačen na emisi nových kapitálů v Anglii, které v mil. librách za prvou polovici posledních let byly tyto:

Emise pro:	1913	1930	1931	1932	1933	1934
anglickou vládu	—	39.9	10.2	103.1	61.4	42.8
anglické hospodářství ostatní .	20.3	66.6	34.3	43.0	29.7	35.3
vlády imperia	14.3	27.0	27.7	16.0	6.9	8.4
ostatní hospodářství imperia .	28.6	10.1	7.8	1.3	1.6	9.1
cizinu	57.0	25.9	9.0	—	1.0	1.1
celkem	120.3	169.6	89.2	163.6	110.8	96.8

Z této statistiky vidíme, že v prvé polovici letošního roku při srovnání s toužeb dobou loni značně klesly emise pro potřebu státní, ale zvýšily se emise pro potřebu ostatního hospodářství Anglie a pro potřebu imperia. Emise pro ostatní cizinu nepřicházejí ani v úvahu.

H o s p o d á ř s k á p o l i t i k a A m e r i k y .

Podobná politika jest prováděna také v Americe. Roosevelt politikou průmyslových codů snažil se zajistiti kupní sílu co nejšířšího počtu konsumentů (zvýšení a minimalisace mezd a platů a zkrácení pracovní doby). Potom vrhl obrovské finanční prostředky na provádění veřejných prací, v kteréžto činnosti pokračuje i dále, jak jest viděti z neustálého rozmnožování státních dluhů. Roosevelt není tak opatrný jako Anglie a nijak se nestará o docílení soběstačnosti státní pokladny. Deficity, vzniklé prováděním veřejných investic, kryje půjčkami. Tím se stalo, že dnes největším dlužníkem amerických soukromých bank není průmysl, nýbrž stát. Podle červnové bilance členských bank amerických, činily jejich investice celkem (úvěry i cenné papíry) 17.4 miliard dol., z čehož na státní papíry připadá 6.3 miliard dol., na půjčky lombardní 3.5 miliard dol., na ostatní půjčky 4.5 miliard dol. a na ostatní cenné papíry 3 miliardy dol.

N ě m e c k o a z e m ē t . z v . z l a t é h o b l o k u .

Anglie i USA. mají, jak jsme již uvedly, přirozené předpoklady pro politiku autarkie. Mají především dostatek surovin a vlastního kapitálu, což jsou základní podmínky aspoň částečného úspěchu na tomto poli.

N ě m e c k o také učinilo pokus o oživení průmyslové zaměstnanosti na podkladě autarkie a naráží nyní na veliké nesnáze. Nemá především dostatek kapitálu na další financování domácí konjunktury a trpí nedostatkem surovin, na jejichž nákup nemá dostatek devis. Proto jest správné rozpoznání dr. Schachta, že nynější problém německého hospodářství není problémem měnovým a že jest nutno získati nový kapitál ze zahraničí aspoň na nákup. Dokud N ěmecko nezíská tohoto kapitálu, musí brzdit dovoz surovin a utíkat se k surovinám náhradním.

Pokud se týče z e m ī t . z v . z l a t é h o b l o k u , stagnace jejich průmyslové výroby ukazuje na značné hospodářské obtíže. Situaci ve F r a n c i i nejlépe charakterisuje vývoj nezaměstnanosti, který jest tento:

	1932	1933	1934
Leden	248.154	316.259	332.926
Únor	303.422	330.874	350.930
Březen	303.218	319.240	345.783
Duben	299.766	309.572	334.519
Květen	285.576	283.068	323.427
Červen	263.162	263.892	310.934

Z tohoto přehledu vidíme, že červnový počet nezaměstnaných jest o plných 20% vyšší než před rokem a že letošní pokles počtu nezaměstnaných od ledna jest daleko mírnější než byl loni v téže době. Tyto ne-

snáze nelze vysvětliti trváním na zlaté měně, nýbrž naprostou nepřipraveností Francie na rozrušení světového hospodářství, kteréžto skutečnosti nebylo využito pro oživení domácího hospodářství, ačkoliv Francie se svým bohatstvím kapitálu a spolu se svými koloniemi má k tomu také předpoklady. Ve Francii teprve letos za vlády Doumerguovy vyrovnavaly rozpočet a počínají prováděti veřejné investice. Politika dřívějších vlád ve Francii vyvolala značnou nedůvěru a nespokojenost, což bylo hlavní brzdou rozvinutí hospodářské činnosti na podkladě domácího trhu. Francie v dřívějších letech v zájmu rovnováhy platební bilance omezila se pouze na snižování dovozu. Jiných prostředků nebylo použito k podchycení poklesu hospodářské činnosti.

Pokud se týče ostatních zemí zlatého bloku, nemohou s takovým úspěchem prováděti politiku autarkie jako Anglie a USA., nebo jak by mohla prováděti Francie. Největší nesnáze má z toho důvodu Itálie, která jest kapitálově nejchudší ze zemí zlatého bloku.

Stagnaci výroby průmyslové v zemích zlatého bloku a její oživení v zemích, které mají měnu znehodnocenou, možno vysvětliti tím, že země se znehodnocenou měnou na rozrušení světového hospodářství reagovaly politikou oživení domácího hospodářství, kdežto země zlatého bloku nikoliv, protože buď nemohly, nebo dosavadní příležitosti pomeškaly špatnou vnitřní politikou (na př. Francie).

Ovšem, výsledky autarkijní politiky v Anglii a USA. jsou také jen částečné. Počet nezaměstnaných v Anglii jest stále značný a v USA. hrozivý (přes 10 mil.). A tomu jest tak v zemích, které mají ze všech nejpříznivější předpoklady k této politice. Naproti tomu relativně malý počet nezaměstnaných ve Francii a velmi značný dovoz do této země během poslední krize opět ukazují na příznivější a vyrovnanější hospodářský vývoj přes to, že Francie houževnatě lpí na neměnitelnosti své peněžní jednotky.

Za této situace pochopíme jasně stanovisko Anglie a tím i ostatních zemí k návratu ke zlaté měně. Zlatá měna, řádně fungující, předpokládá volný mezinárodní pohyb statků a kapitálů, t. j. normálně jdoucí stroj světového hospodářství. Proto není dnes možno v Anglii se vrátiti k zlaté měně, jelikož uvedené podmínky nejsou splněny a není dnes také jistoty o tom, jakým směrem se bude ubírat vývoj světového hospodářství a jakou formu bude míti. Anglie a i několik ostatních států mohou klidně vyčkávat tohoto vývoje a uzavřít se před světem, protože mají ještě dostatek síly, aby vzdorovaly vlastními prostředky rozrušení světového hospodářství.

O. Podpěra.